

V Bruselu dne 11.1.2018
COM(2018) 2 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**Průběžné hodnocení programu Horizont 2020: maximalizace dopadů výzkumu a inovací
EU**

1. ÚVOD

Výzkum a inovace jsou klíčové oblasti pro zachování socioekonomického modelu, hodnot i globální konkurenceschopnosti Evropy. V rychle se měnícím světě, v němž náš úspěch čím dál víc závisí spíše na vytváření znalostí a jejich rychlé přeměně v inovace než na využívání přírodních zdrojů či snižování mezd, to platí stále více. Budoucí udržitelný růst může vycházet jediné z investic do výzkumu a inovací v současnosti.

Klíčovým přínosem Unie pro tyto účely je rámcový program EU pro výzkum a inovace (2014–2020) s názvem Horizont 2020. Jeho cílem je stimulovat hospodářský růst a vytvářet pracovní místa propojováním výzkumu a inovací, podporou excelentní vědy a vedoucího postavení v průmyslu a řešením společenských výzev.

V souladu s pokyny pro zlepšování právní úpravy¹ provedly útvary Komise komplexní průběžné hodnocení pokroku programu za první tři roky jeho provádění². Konzultace s veřejností ohledně průběžného hodnocení se dočkala velmi silné odezvy zúčastněných stran s 3 500 respondenty a více než 300 vypracovanými písemnými stanovisky.

Další tři samostatná průběžná hodnocení se týkala Evropského inovačního a technologického institutu (EIT)³, partnerství v rámci veřejného sektoru vytvořených podle článku 185⁴ Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) a partnerství veřejného a soukromého sektoru (prováděných prostřednictvím společných podniků) zřízených v souladu s článkem 187⁵ SFEU. Jeden přezkum devíti smluvních partnerství veřejného a soukromého sektoru v polovině období⁶ a jeden přezkum v polovině období zaměřený na přímá opatření Společného výzkumného střediska⁷ provedly také zvláštní nezávislé skupiny odborníků.

Průběžné hodnocení poskytlo podklady pro zprávu a doporučení do budoucnosti⁸ skupiny na vysoké úrovni o maximalizaci dopadů programů EU pro výzkum a inovace, které předsedal Pascal Lamy (dále jen „Lamyho skupina na vysoké úrovni“).

Jak požaduje článek 32 nařízení, kterým se zřizuje program Horizont 2020⁹, účelem tohoto sdělení je upozornit orgány EU na klíčová zjištění (oddíl 2) a poznatky získané z celkového hodnocení (oddíl 3). To zahrnuje možná zlepšení a směřování do budoucnosti, včetně prvních reakcí na doporučení vydaná Lamyho skupinou na vysoké úrovni o maximalizaci dopadů.

¹ https://ec.europa.eu/info/files/better-regulation-guidelines_en/.

² SWD(2017) 220 Podrobné průběžné hodnocení programu Horizont 2020.

³ SWD(2017) 352 final.

⁴ SWD(2017) 340 final.

⁵ SWD(2017) 339 final.

⁶ <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/6de81abe-a71c-11e7-837e-01aa75ed71a1/>.

⁷ http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107957/jrc_implementation_review_web_final.pdf/.

⁸ „LAB – FAB – APP – Investing in the European future we want“ (Laboratoře, výroba a aplikace: Investovat do budoucnosti Evropy, jakou chceme), zpráva nezávislé skupiny na vysoké úrovni o maximalizaci dopadů programů EU pro výzkum a inovace ze dne 3. července 2017.

⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1291/2013 ze dne 11. prosince 2013.

2. KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ PRŮBĚŽNÉHO HODNOCENÍ PROGRAMU HORIZONT 2020

Zjištění průběžného hodnocení schválily ostatní orgány EU: Evropský parlament (EP)¹⁰, Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV)¹¹, Výbor regionů (VR)¹² a nedávno i Rada pro konkurenceschopnost prostřednictvím závěrů Rady¹³ ze dne 1. prosince 2017. Členské státy také přijaly stanovisko prostřednictvím Výboru pro Evropský výzkumný prostor a inovace (ERAC)¹⁴. Obecně se má za to, že provádění programu Horizont 2020 je do velké míry úspěšné.

Program Horizont 2020 je atraktivní a důležitý. Účastníci se jej nejlepší instituce a společnosti v Evropě i mimo ni zastupující širokou škálu oborů. Zúčastněné strany vyjadřují svoji spokojenost s programem, jak ukazuje neutuchající zájem o jeho vysoce konkurenční výzvy k předkládání návrhů. **Ve srovnání s předchozím sedmým rámcovým programem tvoří více než polovinu účastníků programu Horizont 2020 nováčci.** Zvýšila se účast průmyslu a 23,9 % rozpočtu pro průmyslové a základní technologie a společenské výzvy putuje k malým a středním podnikům, což značně přesahuje cíl ve výši 20 %. Program Horizont 2020 prokázal flexibilitu v reakci na měnící se politické priority, jako je například migrace, a naléhavé situace, jako byly epidemie eboly a viru zika.

Program přináší jedinečné příležitosti pro spolupráci a vytváření sítí. Každá pátá vědecká publikace programu Horizont 2020 je výsledkem spolupráce akademického a soukromého sektoru. V rámci programu Horizont 2020 bylo vypracováno více interdisciplinárních publikací než v rámci sedmého rámcového programu. Smluvní partnerství veřejného a soukromého sektoru, která spojují soukromý sektor a Komisi za účelem společného stanovování výzkumných a inovačních programů, přinesla přidanou hodnotu posílením meziodvětvové spolupráce a podporou inovací.

Program Horizont 2020 je na dobré cestě významným způsobem přispět k tvorbě pracovních míst a růstu. Program Horizont 2020 sice představuje méně než 10 % celkových veřejných výdajů na výzkum a vývoj v EU, avšak podle prognóz makroekonomických modelů bude jeho socioekonomický dopad do roku 2030 v řádu 600 miliard EUR a 179 000 pracovních míst¹⁵. Navíc podporuje plnění politických cílů EU díky zaměření na vynikající vědu, vedoucí postavení v průmyslu a společenské výzvy¹⁶.

Excelence je klíčovou zásadou zajišťující kvalitu. Excelence jako hlavní kritérium pro přidělování finančních prostředků napomohla tomu, že první vědecké publikace programu Horizont 2020 jsou již citovány dvakrát častěji, než je světový průměr. Patenty vzniklé díky programu jsou oproti podobným patentům vytvořeným jinde kvalitnější

¹⁰ EP T8-0253/2017, ZPRÁVA o posouzení provádění programu Horizont 2020 s ohledem na jeho průběžné hodnocení a návrh devátého rámcového programu.

¹¹ Informační zpráva EHSV INT/807, Horizont 2020 (hodnocení).

¹² Stanovisko VR SEDEC-VI/026, Místní a regionální rozměr programu Horizont 2020 a nového rámcového programu pro výzkum a inovace.

¹³ Od průběžného hodnocení programu Horizont 2020 k devátému rámcovému programu – závěry Rady (přijaté dne 1. prosince 2017), <http://www.consilium.europa.eu/media/31888/st15320en17.pdf/>.

¹⁴ ERAC 1207/17, stanovisko výboru ERAC k průběžnému hodnocení programu Horizont 2020 a přípravám na příští rámcový program.

¹⁵ SWD(2017) 220, Podrobné průběžné hodnocení programu Horizont 2020, oddíl 8.4, s. 141 a 144.

¹⁶ Cílů pro výdaje na udržitelný rozvoj a změnu klimatu však zatím nebylo dosaženo, a v konečném pracovním programu proto bylo zvýšeno úsilí.

a mají slibnou obchodní hodnotu. Program Horizont 2020 již podpořil zhruba sedmnáct držitelů Nobelovy ceny.

Posun ve zjednodušení se vyplatil. Zavedená rozsáhlá zjednodušující opatření (např. jednotný soubor pravidel, elektronický podpis grantových dohod, portál účastníků jako jednotné místo pro kontakt s účastníky, jednotná sazba náhrady, paušální sazba pro nepřímé náklady) výrazně snížila administrativní zátěž a náklady, což vedlo k velkému poklesu doby pro schvalování udělení grantu (o 110 dnů rychleji než v sedmém rámcovém programu). Zúčastněné strany oceňují jednodušší model financování, který nesnížil míru spolufinancování ze strany příjemců.

Program Horizont 2020 ukázal jasnou přidanou hodnotu EU. Ve srovnání s podporou na vnitrostátní a regionální úrovni pro výzkum a inovace přináší úspory z rozsahu, sortimentu a rychlosti, a tím zvyšuje atraktivitu EU jako místa pro výzkum a inovace. Adicionalita programu (tj. nevytlačování vnitrostátního financování¹⁷) je velmi silná. Části programu pro jediné příjemce, například nástroj pro malé a střední podniky, akce ERV a Marie Curie-Sklodowska přidávají hodnotu EU prostřednictvím celoevropské konkurence a strukturálních účinků na vnitrostátní systémy výzkumu a inovací.

Program Horizont 2020 zhodnocuje vynaložené finanční prostředky. Správní režijní náklady programu Horizont 2020 jsou nižší, než tomu bylo u sedmého rámcového programu, a to díky rozsáhlému pověření specializovaných výkonných agentur prováděním programu a harmonizovanému provádění prostřednictvím společného centra podpory programu Horizont 2020. Správní výdaje jsou nižší než stanovený cíl ve výši 5 % a jsou obzvláště nízké pro výkonné agentury a EIT.

Hodnocení partnerských iniciativ podpořených programem Horizont 2020 ukazují, jak jsou účinné při využívání významného doplňkového soukromého i veřejného financování a uvádění priorit v oblasti výzkumu a inovací do souladu napříč Evropou.

Průběžné hodnocení EIT dospělo k závěru, že institut přispívá k řešení strukturálních nedostatků v inovační kapacitě EU. Znalostní a inovační společenství EIT přidávají evropskou hodnotu podněcováním úzkých a účinných vazeb mezi oblastmi vzdělávání, výzkumu a inovací napříč rozmanitou škálou globálních výzev. EIT je platforma pro ustavování a růst znalostních a inovačních společenství, jejichž vzdělávací programy spojují technické znalosti s podnikatelským a inovativním vzděláváním, přímým přístupem k podnikům a mezinárodní mobilitou.

Partnerství v rámci veřejného sektoru podle článku 185, např. Eurostars2 a společný výzkumný a rozvojový program v regionu Baltského moře (BONUS), vytvořila dlouhodobá partnerství v oblasti výzkumu a inovací a sítě mezi subjekty financujícími výzkum a vládami, čímž přispěla k budování Evropského výzkumného prostoru (EVP). Mobilizují významné investiční a nadnárodní výzkumné projekty v důležitých politických oblastech s rostoucí celosvětovou působností. Klíčovou silnou stránkou všech **partnerství veřejného a soukromého sektoru ve smyslu článku 187,** např. CleanSky2 či průmyslu založeného na biotechnologiích (BBI), je jejich schopnost zapojovat a využívat strategické průmyslové partnery v prioritních oblastech činnosti Unie, v přeshraničním měřítku a všech odvětvích podnikání a jejich přímý přínos ke konkurenceschopnosti

¹⁷ SWD(2017) 220, Podrobné průběžné hodnocení programu Horizont 2020, oddíl 8.2.2.3, s. 114.

a politickým cílům EU. Propojují činnosti napříč inovačním cyklem a pomáhají překonávat roztržičnost svých vlastních odvětví tvorbou dlouhodobých předkonkurenčních sítí spolupráce, které spojují dříve nespřízněné zúčastněné strany. Bylo zjištěno, že **smluvní partnerství veřejného a soukromého sektoru**, např. továrny budoucnosti nebo energeticky účinné budovy, v obecné rovině dosáhla svých cílů, jsou flexibilní a účinně řízená, spojují významné průmyslové partnery ve strategiích EU, vyznačují se jednotným výkladem výstupů podle odvětví a vysokou mírou transparentnosti a otevřeností, pokud jde o účast, včetně malých středních podniků.

3. POZNATKY ZÍSKANÉ PRO MAXIMALIZACI DOPADŮ BUDOUCÍCH RÁMCOVÝCH PROGRAMŮ

Hlavním účelem komplexního průběžného hodnocení bylo poučit se z analýzy silných stránek i nedostatků. Pomůže to zlepšit provádění programu Horizont 2020 v posledních třech letech (2018–2020) a také iniciativ EIT a iniciativ podle článků 185 a 187.

Kombinované hodnocení také přináší poučení za delší období¹⁸, z nichž bude vycházet návrh nástupnického rámcového programu na období po roce 2020. Konečný pracovní program programu Horizont 2020 na období 2018–2020 již testuje některá řešení navržená na základě poznatků získaných za delší období, včetně pilotní fáze budoucí Evropské rady pro inovace a využívání paušálních částek jako alternativy k náhradám nákladů v některých oblastech.

Následuje shrnutí hlavních poznatků a oblastí ke zlepšení.

3.1. Ambiciózněji investovat

Zjistilo se, že program Horizont 2020 je nedostatečně financovaný. Jeho větší atraktivita a trvalý význam vedly k nadměrné poptávce (11,6% míra úspěšnosti ve srovnání s 18,5 % sedmého rámcového programu). K financování všech návrhů nezávisle hodnocených jako přesahující přísný práh kvality by bylo zapotřebí dalších 62,4 miliardy EUR. Toto nedostatečné financování představuje náklady ušlé příležitosti s ohledem na slibný potenciál Evropy v oblasti výzkumu a inovací a plýtvání zdroji žadatelů (kteří vydají odhadem 636 milionů EUR ročně na přípravu návrhů¹⁹).

V reakci na průběžné hodnocení programu Horizont 2020 Evropský parlament s podporou Výboru regionů obdobně mimo jiné žádá EU, aby zabránila škrtům v rozpočtu pro program Horizont 2020 a přidělila nástupnickému programu alespoň 120 miliard EUR. Výbor ERAC požaduje přiměřenost mezi rozpočtem a ambicemi. Obdobně i závěry Rady kladou důraz na upřednostnění výzkumu a inovací napříč všemi příslušnými politikami EU a poskytnutí významných finančních prostředků budoucímu programu.

Lamyho skupina na vysoké úrovni doporučuje upřednostňovat výzkum a inovace a přidělit na ně více finančních prostředků v rozpočtech EU i členských států. Skupina má za to, že zdvojnásobení rozpočtu pro program po roce 2020 je nejlepší investicí, jakou může EU v zájmu sladění investic s výší investic svých hlavních konkurentů učinit,

¹⁸ SWD(2017) 220, Podrobné průběžné hodnocení programu Horizont 2020, oddíl 12, s. 186.

¹⁹ SWD(2017) 220, Podrobné průběžné hodnocení programu Horizont 2020, oddíl 7.3.2, s. 60.

a realizovat tak v současné době nevyužitý potenciál nefinancovaných vysoce kvalitních návrhů (tj. usilovat o financování neméně 30 % vysoce kvalitních návrhů).

Komise bere na vědomí výzvu skupiny na vysoké úrovni a dalších orgánů EU, aby se s ohledem na silné stránky současného programu a přidanou hodnotu EU prostřednictvím budoucího rámcového programu více investovalo do výzkumu a inovací. Financování výzkumu a inovací z prostředků EU by mělo být doprovázeno výrazným vnitrostátním a regionálním financováním za účelem dosažení cíle v oblasti investic do výzkumu a vývoje ve výši 3 % HDP EU.

3.2. Pokračovat ve zjednodušování

Program Horizont 2020 učinil oproti sedmému rámcovému programu velký pokrok z hlediska zjednodušování, avšak v této oblasti není možné se zastavit a je nutné neustále usilovat o zlepšení.

Orgány EU berou na vědomí a oceňují značný pokrok, kterého bylo ve zjednodušování dosaženo, a zároveň podtrhují nutnost v tom pokračovat. EHSV považuje zjednodušování za způsob rozšíření okruhu uchazečů, zatímco podle výboru ERAC je to prostředek, jak vytvořit uživatelsky ještě přívětivější nástroje a pravidla.

Lamyho skupina na vysoké úrovni usiluje o to, aby se z EU stalo nejatraktivnější místo pro financování výzkumu a inovací na světě (#7 Další zjednodušení). Znamená to zcela zásadně upřednostňovat dopad před postupem, např. minimalizací dokumentace, flexibilnějšími výzvami k předkládání návrhů (včetně volby nástroje a nákladů) a v rámci konsorcií výzkumu a inovací přizpůsobením proměňujícím se trendům a novým příležitostem. Skupina doporučuje zvážit zmírnění povinností týkajících se podávání zpráv s ohledem na to, že jsou nepřetržitě k dispozici údaje v reálném čase o dopadech projektů.

Komise se dále zaměřuje na zjednodušování, a to také prostřednictvím pilotních opatření v posledním pracovním programu programu Horizont 2020. Na základě zkušeností s těmito pilotními opatřeními bude Komise pokračovat v dalším zjednodušování v zájmu podpory rychlejších inovačních cyklů a nižší administrativní zátěže. Komise za tímto účelem prozkoumá možnost zjednodušení stávajícího systému náhrad skutečných nákladů, zvyšování přijetí obvyklých účetních postupů, zvyšování využití financování projektů paušální částkou oproti plnění činností a dalších zjednodušených podob financování, snížení zátěže při přípravě a předkládání návrhů, zkrácení doby od přihlášení po udělení grantu a zlepšení zpětné vazby žadatelům.

3.3. Podporovat průlomové inovace

Z části díky rámcovým programům EU je Evropa hnací silou světové vědy. V oblasti inovací však její výkonnost není na stejné úrovni. Průběžné hodnocení programu Horizont 2020 spatřuje určitý potenciál v podpoře průlomových inovací vytvářejících tržní příležitosti, avšak dospívá k závěru, že tato podpora musí být značně posílena. Například pouze relativně malý počet společností, které obdržely granty, využívá

finančních nástrojů v rámci programu Horizont 2020²⁰. To může klást překážky mladým a inovativním firmám v dosahování evropské a mezinárodní úrovně.

Evropský parlament rovněž zdůrazňuje význam podpory inovací obecně a zejména radikálních inovací a rozvoje, zatímco závěry Rady podtrhují význam podpory celého hodnotového řetězce inovací včetně vysoce rizikových radikálních technologií a možná budoucí Evropská rada pro inovace by měla podporovat průlomové inovace a rozvoj inovativních společností. Stanoviska Výboru regionů a výboru ERAC poukazují na totéž.

Lamyho skupina na vysoké úrovni doporučuje podporovat inovace (např. technologický, sociální, podnikatelský model) napříč všemi oblastmi politiky EU. Takto zejména vznikne společný regulační rámec, který bude podporovat podnikání, konkurenceschopnost evropského průmyslu na světovém trhu a jeho vedoucí postavení v probíhající průmyslové revoluci (#2 Vybudovat skutečnou inovační politiku EU, která bude utvářet budoucí trhy). Lamyho skupina doporučuje podporovat inovativní myšlenky s potenciálem rychlého rozšíření a investovat do nich prostřednictvím Evropské rady pro inovace, která bude mít pravomoc investovat do podnikatelů a podniků bez ohledu na velikost, odvětví či vyzrálost, s rizikovými inovacemi, které mají potenciál se rychle rozšířit, na rozhraní různých technologií a oborů. Dále doporučuje (#4 Koncipovat program EU pro výzkum a inovace v zájmu většího dopadu), aby Evropská rada pro inovace vytvořila nový způsob hodnocení návrhů a vedení výběrových řízení s cílem lépe zachytit vysoce rizikové projekty s vysokou návratností, zavedla větší flexibilitu řízení grantů (rozhodnutí o zastavení projektů) a tolerovala neúspěch.

Komise uznává narůstající význam inovací, které vytvářejí tržní příležitosti²¹, a zváží možnosti jejich další podpory v budoucnosti v návaznosti na současná opatření v oblasti jednotného digitálního trhu, energetické unie a unie kapitálových trhů. Rizikový kapitál je na pětinové úrovni rizikového kapitálu ve Spojených státech. Nová generace společností v ekonomice sdílení a digitální ekonomice pochází převážně z USA a Asie. Komise již podnikla kroky k vybudování průmyslové politiky, digitalizaci průmyslu v EU a rozvoji ekonomiky sdílení²².

Budoucí rámcový program by měl v návaznosti na současné úspěchy v oblasti podpory inovací prostřednictvím nástroje pro malé a střední podniky, projektů spolupráce a partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem poskytovat podporu rychleji a pružněji. Měl by plně využívat doplňkovost grantů a finančních nástrojů s cílem přilákat mladé a rychle rostoucí inovativní společnosti a pomoci jim dosáhnout mezinárodní a evropské úrovně, zlepšit zavádění výsledků výzkumu a inovací na trh a zrychlit šíření inovací. Cílem by mělo být dostat Evropu do popředí v oblasti inovací, které vytvářejí tržní příležitosti. Za tímto účelem bude v posledním pracovním programu programu Horizont 2020 spuštěna první pilotní fáze budoucí Evropské rady pro inovace. Zkušenosti získané v této první fázi spolu se strategickou podporou nedávno zřízené skupiny inovátorů na vysoké úrovni²³ poskytnou základ pro budoucí rozhodování o plnohodnotné Evropské radě pro inovace.

²⁰ SWD(2017) 220, Podrobné průběžné hodnocení programu Horizont 2020, oddíl 8.2.2.3, s. 111, a oddíl 8.2.3.3, s. 123.

²¹ SWD(2017) 220, Podrobné průběžné hodnocení programu Horizont 2020, oddíl 8.2.2.3, s. 111, a 8.2.3.3, s. 123.

Strategie průmyslové politiky EU, viz COM(2017) 479.

²³ <https://ec.europa.eu/research/eic/index.cfm?pg=hlg>.

3.4. Větší dopad prostřednictvím zaměření na úkoly a zapojení občanů

Průběžné hodnocení poukazuje na to, že je zapotřebí většího dopadu a oslovení většího počtu občanů²⁴. To je důležité nejen kvůli zlepšení informování o přínosu výzkumu a inovací k řešení společenských a technologických výzev, ale také proto, že zapojení občanů, zákazníků a koncových uživatelů do vytváření programu (společné návrhy) a jeho provádění (spolupráce) vede k větším inovacím díky stimulaci inovací řízených uživateli a poptávce po inovativních řešeních. Rovněž tak bude využita příležitost zaujmout v budoucnosti přístup více zaměřený na dopad a orientovaný na úkoly²⁵. Pracovní programy programu Horizont 2020 již připravily cestu pro zaměření na úkoly a jako odrazový můstek přitom posloužily oblasti zájmu.

Všechny orgány EU zdůrazňují význam většího zapojení občanů a maximalizace dopadu rámcového programu. Výbor regionů velmi jasně podpořil přijetí nového doplňkového přístupu založeného na úkolech. Výbor ERAC a závěry Rady poukazují na to, že je zapotřebí lépe a neustále rozvíjet kontakty se společnostmi, a požadují prozkoumání přístupu založeného na úkolech.

Lamyho skupina na vysoké úrovni na tuto analýzu navazuje v několika svých doporučeních. Navrhuje určit úkoly v oblasti výzkumu a inovací s potenciálem transformace a mobilizace mnoha subjektů a investorů pro jejich realizaci, a to mimo jiné prostřednictvím zadávání veřejných zakázek v oblasti inovací (#5 Zaujmout přístup zaměřený na úkoly a dopad s cílem řešit celosvětové výzvy). Lamyho skupina na vysoké úrovni odkazuje na cíle udržitelného rozvoje OSN jako celosvětový referenční rámec pro definování těchto úkolů. Požaduje zapojení veřejnosti do stanovování úkolů a také intenzivnější vědeckou činnost občanů (#8 Mobilizovat a zapojit občany). Prosazuje účinnější tvorbu značky výzkumu a inovací EU, např. prostřednictvím intenzivnějšího šíření výsledků a dopadů výzkumu a inovací (#11 Zachytit dopad a lépe o něm komunikovat). V zájmu posílení inovací zpráva Lamyho skupiny doporučuje plnou součinnost odvětvových politik s tvorbou politik v oblasti inovací. Příkladá velký význam tomu, aby se program řídil účelem a dopadem spíše než nástroji a aby disponoval precizně vyladěným systémem hodnocení návrhů a větší flexibilitou (#4 Koncipovat program EU pro výzkum a inovace v zájmu většího dopadu).

Komise prostřednictvím posledního pracovního programu programu Horizont 2020 již uplatňuje některé zkušenosti v oblasti dopadu a informování občanů (např. prostřednictvím jasnějších prohlášení o dopadu a intenzivnějším šířením a využíváním výsledků výzkumu). Budoucí program by měl být od začátku založen na jasné intervenční logice a diferenciovaném hodnocení návrhů. Bude vycházet z jasných a pokud možno kvantifikovaných očekávaných dlouhodobých dopadů, střednědobých výsledků a krátkodobých výstupů na podporu politických priorit EU, cílů udržitelného rozvoje OSN a provádění Pařížské dohody.

Na základě výsledků průběžného hodnocení a s přihlédnutím k rozsahu a podstatě pracovních programů programu Horizont 2020 na období 2018–2020 by úkoly v oblasti výzkumu a inovací (vědecké, technologické, sociální atd.) v příštím programu měly mít větší dopad, oslovit více lidí a podporovat systematický přístup. Měly by se zabývat politickými cíli EU, zachycovat představivost veřejnosti (komunikovat s lidmi

²⁴ To podporuje i doporučení skupiny odborníků na vysoké úrovni, která provedla následné hodnocení sedmého rámcového programu: „Přiblížit vědu občanům“, COM(2016) 5 final.

²⁵ Tamtéž, „zaměření na klíčové výzvy a příležitosti v celosvětovém kontextu“, COM(2016) 5 final.

o hodnotách, zapojit je do procesu a udělat z nich hrdé Evropany), vytvářet vazby mezi obory a odvětvími a jít nad rámec toho, co je v současné době možné.

3.5. Zvyšovat součinnost s ostatními unijními programy financování a politikami

Součinnost programu Horizont 2020 s dalšími programy EU, jako jsou evropské strukturální a investiční fondy (ESI fondy), Evropský fond pro strategické investice (EFSD), nástroje vnějších vztahů, Nástroj pro propojení Evropy a společná zemědělská politika, již existuje. Je však nutné je dále posilovat a zvyšovat jejich účinnost a účelnost²⁶. Kapacity výzkumu a inovací vybudované v posledním desetiletí v méně výkonných regionech by mohly být lépe využívány pro projekty podpořené rámcovým programem a za účelem zvýšení účasti v nadnárodních sítích výzkumu a inovací a zapojení do činností v této oblasti, a to především v návaznosti na synergie s ESI fondy a na strategie pro inteligentní specializaci²⁷.

Stanovisko Evropského parlamentu klade velký důraz na součinnost mezi programy financování EU, kterou považuje za klíčovou pro zefektivnění investic, a to zejména s využitím strategií pro inteligentní specializaci. Parlament požaduje prohloubení součinnosti mezi budoucím rámcovým programem a ostatními cílenými fondy EU na podporu výzkumu a inovací. Stanovisko výboru ERAC naznačuje, že součinnost mezi ESI fondy a rámcovým programem by měla být systematicky rozvíjena, a to již ve fázi tvorby programu. I závěry Rady požadují součinnost, soudržnost, slučitelnost a doplňkovost.

Lamyho skupina na vysoké úrovni doporučuje vytvářet budoucí programy financování s doplňkovou, vzájemně se posilující a interoperabilní intervenční logikou na podporu budování kapacit v regionech, které dohánějí zpoždění v oblasti inovací (#6 Racionalizovat financování ze strany EU a dosáhnout synergie se strukturálními fondy).

Komise bude těžit ze zkušeností získaných při společném provádění současné generace programů financování (např. zavádění pečete excelence²⁸) a zaměří se na zvyšování součinnosti od fáze návrhu programu s cílem zajistit, aby škála nástrojů a programů pokrývala celý inovační řetězec. To bude provedeno pomocí většího vzájemného sladění priorit, pružnějších režimů spolufinancování v zájmu sdružování zdrojů na úrovni EU a zlepšování kompatibility pravidel (například umožnění automatického udělení pečete excelence). Budoucí program bude také nadále poskytovat podporu tvorbě politik.

3.6. Posilovat mezinárodní spolupráci

Mezinárodní spolupráce v oblasti výzkumu a inovací je klíčová pro zajištění přístupu k talentům, znalostem, know-how, zařízením a trhům po celém světě v zájmu účinného řešení globálních výzev a plnění celosvětových závazků. Program Horizont 2020 má sice velký mezinárodní dosah a je otevřený světu, avšak v porovnání se sedmým rámcovým programem došlo k poklesu zapojení třetích zemí, a je tedy potřeba zintenzivnit

²⁶ To podporuje i doporučení skupiny odborníků na vysoké úrovni, která provedla následné hodnocení sedmého rámcového programu: „sladit výzkumné a inovační nástroje“, COM(2016) 5 final.

²⁷ COM(2017) 376, Posílení inovací v evropských regionech: strategie pro odolný a udržitelný růst podporující začlenění.

²⁸ <https://ec.europa.eu/research/soe>.

mezinárodní spolupráci, aby se neustále prohlubovala excelence a konkurenceschopnost výzkumu a inovací v Evropě a řešily globální společenské výzvy.

Evropský parlament požaduje posílení mezinárodní spolupráce v oblasti výzkumu a inovací, včetně spolupráce s přidruženými partnery a rozvíjejícími se zeměmi, a to co nejdříve prostřednictvím konkrétních kroků. Parlament dále zdůrazňuje hodnotu vědecké diplomacie. Závěry Rady potvrzují význam vzájemnosti.

Lamyho skupina na vysoké úrovni má podobné priority (#10 Učinit z mezinárodní spolupráce v oblasti výzkumu a inovací charakteristickou vlastností výzkumu a inovací EU). Skupina doporučuje více podněcovat mezinárodní spolupráci a otevřít program přidružování těch nejlepších a podpoře zapojení pro všechny na základě vzájemného spolufinancování v partnerských zemích.

Komise souhlasí s významem posilování mezinárodní spolupráce v oblasti výzkumu a inovací. Právě o to poslední pracovní program programu Horizont 2020 usiluje. Mělo by se uvažovat o kritériích a pravidlech pro přidružení třetích zemí na základě excelence v oblasti výzkumu a inovací. Posouzení dopadů budoucího programu může vzít v úvahu několik způsobů motivace k mezinárodní spolupráci, aby se zajistilo, že výzkumní pracovníci v EU pracují s nejlepšími a nejvhodnějšími partnery v oblasti výzkumu a inovací na světě.

3.7. Posilovat otevřenost

Je třeba navázat na velký pokrok, kterého bylo dosaženo z hlediska otevřeného zpřístupnění vědeckých publikací a údajů vzniklých prostřednictvím programu Horizont 2020 širší vědecké komunitě a veřejnosti. Doposud je však otevřeně přístupných méně než 70 % publikací vydaných díky programu Horizont 2020 a nic nenásvědčuje zlepšení tohoto stavu.

Stanovisko Evropského parlamentu schvaluje obecnou zásadu otevřeného přístupu, zatímco výbor ERAC považuje politiku 100% otevřeného přístupu programu Horizont 2020 za jasné opatření ve prospěch oběhu znalostí. Závěry Rady o přechodu k systému otevřené vědy²⁹ poskytují cenné pokyny pro budoucnost, zatímco závěry Rady o průběžném hodnocení programu Horizont 2020 zdůrazňují úlohu otevřené vědy při posilování vlivu a transparentnosti.

Podporu otevřené vědy (a zvláště otevřeného přístupu) uvádí Lamyho skupina na vysoké úrovni jako klíčovou základní zásadu, která by měla být oceňována (#3 Vzdělávat pro budoucnost a investovat do lidí, kteří budou stát u změny).

Komise bude dále rozvíjet své politiky na podporu programu otevřené vědy³⁰. Na základě zkušeností s prováděním programu Horizont 2020 by měly být všechny publikace veřejně dostupné a veškeré údaje dohledatelné, přístupné, interoperabilní a opětovně použitelné (zásada FAIR). Komise prozkoumá způsoby, jak zajistit, aby příští rámcový program plně zahrnoval otevřenou vědu coby způsob posilování vědecké excelence, využívání zapojení občanů, dosahování lepší reprodukovatelnosti výsledků a zvyšování opětovného využívání údajů získaných na základě výzkumu.

²⁹ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9526-2016-INIT/cs/pdf/>.

³⁰ <https://ec.europa.eu/research/openscience/>.

3.8. Racionalizovat strukturu financování

Klíčovou oblastí, která vyžaduje zlepšení, je racionalizace struktury financování programu Horizont 2020. To se týká především struktury partnerských nástrojů a iniciativ³¹. Zúčastněné strany poukazují na skutečnost, že mnoho nástrojů a iniciativ je v důsledku složitosti obtížné pochopit, což může vést k překrývání. Reforma současného systému partnerství by měla umožnit využití jejich plného potenciálu při plnění ambiciózních politických cílů.

Hodnocení EIT uvádí, že je zapotřebí již od fáze tvorby programu více rozvíjet součinnost s jinými iniciativami EU. Existuje prostor pro zefektivnění příslušných cílů, které mají plnit EIT a znalostní a inovační společenství, pomocí jasných a měřitelných cílů. Je třeba také lépe definovat úlohu znalostních a inovačních společenství v prostředí výzkumu a inovací v EU. Hodnocení podle článku 185 zjistilo, že prostředí spolupráce v rámci veřejného sektoru v EU je zahlcené, jelikož existuje příliš mnoho podobných iniciativ partnerství v rámci veřejného sektoru, které vykazují nedostatečnou soudržnost mezi sebou navzájem a také s programem Horizont 2020. Hodnocení podle článku 187 poukazuje na to, že činnosti partnerství veřejného a soukromého sektoru je třeba více sladit s unijními, vnitrostátními a regionálními politikami, a požaduje přezkum klíčových ukazatelů výkonnosti. Přezkum smluvních partnerství veřejného a soukromého sektoru identifikoval problémy se soudržností mezi smluvními partnerstvími soukromého a veřejného sektoru a nutnost rozvíjet součinnost s iniciativami typu znalostních a inovačních společenství.

Výbor ERAC považuje za zvlášť naléhavé racionalizovat režimy financování a partnerství v rámci veřejného sektoru za klíčová pro koordinovanější provádění výzkumu a inovací na unijní i vnitrostátní úrovni. Závěry Rady pro konkurenceschopnost podobně zdůraznily, že současný ekosystém výzkumu a inovací je příliš složitý a že všechny partnerské iniciativy by měly disponovat strategií pro ukončení financování z rámcového programu. Evropský parlament obhajuje zjednodušení struktury financování ze strany EU.

Lamyho skupina na vysoké úrovni rovněž upřednostňuje racionalizaci (#6 Racionalizovat strukturu financování ze strany EU) uvnitř rámcového programu i mimo něj. Má za to, že kvůli škále režimů financování výzkumu a inovací může dojít k rozdrobení excellence upřednostňováním konkurence mezi zkušenými subjekty. Doporučuje zrušit jednu třetinu režimů, nástrojů a zkratk financování výzkumu a inovací. Konkrétněji, pokud jde o partnerství, skupina doporučuje omezit spolufinancování ze strany EU na partnerství, která jasně plní úkoly EU, a to prostřednictvím zjednodušeného a flexibilního nástroje spolufinancování (#9 Lépe sladit investice do výzkumu a inovací na vnitrostátní a unijní úrovni). A konečně, skupina doporučuje soudržnější využívání znalostních a inovačních společenství s cílem řešit celosvětové výzvy, a to jejich přímým začleněním do programu

³¹ Program Horizont 2020 podporuje dvě široké kategorie partnerství kromě stěžejních iniciativ FET a znalostních a inovačních společenství. Jde o partnerství zahrnující zejména průmysl, tj. iniciativy ve smyslu článku 187 nebo partnerství veřejného a soukromého sektoru a smluvní partnerství veřejného a soukromého sektoru, a o partnerství zahrnující zejména členské státy, tj. iniciativy ve smyslu článku 185 nebo partnerství v rámci veřejného sektoru, projekt ERA-NET Cofund, EJP Cofund a iniciativy společného plánování.

EU v oblasti výzkumu a inovací po roce 2020 (#3 Vzdělávat pro budoucnost a investovat do lidí, kteří budou stát u změny)³².

Komise tato hodnocení vítá. V krátkodobém horizontu bude Komise usilovat o zlepšení výkonnosti v rámci stávajícího životního cyklu prostřednictvím ročních pracovních plánů a pracovních programů v souladu s doporučeními příslušných hodnocení. V dlouhodobějším horizontu se zaměří na to, jak racionalizovat různé nástroje a režimy financování EU v oblasti výzkumu a inovací ku prospěchu příjemců, aniž by to bránilo plnění jejích politických cílů. Budoucí Evropská rada pro inovace by mohla být příležitostí pro zefektivnění režimů podpory inovací. Potenciální úkoly v oblasti výzkumu a inovací by mohly být využity k utváření znalostních a inovačních společenství tak, aby měla jasnější cíle, lépe komunikovala a měla větší dopad.

Komise také hodlá v posouzení dopadů budoucího programu prozkoumat způsoby racionalizace partnerství (včetně znalostních a inovačních společenství a stěžejních iniciativ pro budoucí a vznikající technologie), zlepšit jejich otevřenost a transparentnost a propojit je s budoucími úkoly a strategickými prioritami v oblasti výzkumu a inovací v EU. V rámci strategického procesu vezme v úvahu například adicionalitu schopností, význam pro politické priority schválené mezi EU, členskými státy, průmyslem a dalšími zúčastněnými stranami, flexibilitu, strategie ukončení začleňované již od začátku a dopad, jehož nelze dosáhnout pouze prostřednictvím rámcového programu.

4. VÝHLED

Program Horizont 2020 byl doposud úspěchem EU s nepopíratelnou evropskou přidanou hodnotou. V návaznosti na pozitivní zjištění průběžného hodnocení, zpětnou vazbu zúčastněných stran a výzvu Lamyho skupiny na vysoké úrovni k „evoluci, nikoliv revoluci“ je zapotřebí rámcový program spíše vylepšit a optimalizovat než přepracovat.

Komise vítá doporučení Lamyho skupiny na vysoké úrovni. Vezme je případně v úvahu při návrhu příštího rámcového programu s cílem stanovit novou úroveň ambicí pro celosvětové vedoucí postavení v oblasti vědy a inovací.

³² Zpráva skupiny na vysoké úrovni o EIT zjistila, že je zcela nutné posílit úlohu ústředí EIT coby poskytovatele sdílených služeb a odborných znalostí znalostním a inovačním společenstvím (https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/eit-hlg-final-report_en.pdf).